

Sygn. akt I AGa 133/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Dariusz Małkiński
Sędziowie	:	SSA Jadwiga Chojnowska SSO del. Jacek Malinowski (spr.)
Protokolant	:	Iwona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 18 października 2018 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. P.**

przeciwko **J. B.**

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego

na skutek apelacji **powódki**

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 30 maja 2018 r. sygn. akt VII GC 176/17

I. oddala apelację;

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 8.100 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej;

III. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądowi Okręgowemu w Białymstoku na rzecz radcy prawnego M. K. kwotę 5.400 zł, powiększoną o kwotę 1.242 zł podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

D. M. J. J. M.

UZASADNIENIE

Powódka M. P. w pozwie skierowanym przeciwko J. B. wniosła o pozbawienie w całości wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wyroku wydanego przez Sąd Okręgowy w Katowicach z dnia 8.07.2010 r., sygn. akt XIII GC 7/10/IW zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 29.06.2012 r. oraz postanowienia Sądu Okręgowego

w Katowicach z dnia 27.06.2012 r., sygn. akt XIII GCo 90/12/AP (XIII GCo 91/12) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 29.06.2012 r. oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych. Pełnomocnik powódki pismem procesowym z dnia 4.01.2018 r. zmodyfikował treść żądania pozwu w zakresie oznaczenia tytułu wykonawczego, którego pozbawienia wykonalności domaga się powódka w ten sposób, iż wniósł o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach XIII Wydziału Gospodarczego z dnia 8.07.2010 r. wydanego w sprawie prowadzonej pod sygn. akt XIII GC 7/10/IW zaopatrzonego w klauzulę wykonalności na rzecz J. B., jako podmiotu, na rzecz którego przeszło uprawnienie poprzedniego wierzyciela (...) z siedzibą w B. postanowieniem Sądu Okręgowego w Katowicach XIII Wydziału Gospodarczego z dnia 27.06.2012 r. w sprawie prowadzonej pod sygn. akt XIII GCo 90/12/AP (połączona do wspólnego rozpoznania sprawa XIII GCo 91/12).

W uzasadnieniu pozwu powódka podniosła, że spełniła świadczenie w całości w stosunku do pozwanego. Podała, iż w dniu 22.10.2009 r. J. B. prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą (...) na podstawie art. 509 k.c. zawarł z (...) w B. umowę cesji, na mocy której przelał na rzecz cesjonariusza prawa do wierzytelności przeciwko powódce. Następnie (...) w B. w dniu 3.03.2009 r. wytoczyła przeciwko powódce M. P. powództwo o zapłatę kwoty 216.124,22 zł. Wskazała, iż wpłaciła na rzecz (...) w B. kwotę 20.000,000 zł. W dniu 28.03.2011 r. powódka zawarła z (...) w B. umowę cesji wierzytelności przysługujących jej od (...) S.A. z tytułu odszkodowania za spalony budynek w miejscowości R.. Wierzytelność tę określono w umowie cesji na kwotę 263.400,84 zł.

Pozwany J. B. w odpowiedzi na pozew wnosił o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, iż w sprawie egzekucyjnej prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Elku działał na podstawie tytułu wykonawczego w postaci prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 8.07.2010 r., sygn. akt. XIII GC 7/10/IW oraz postanowienia tegoż Sądu z dnia 27.06.2012 r. Podniósł, iż na mocy umowy cesji pomiędzy (...) a pozwanym zawartej w dniu 22.11.2011 r., wierzytelność wynikająca z ww. prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach w kwocie 214.214,22 zł wraz z należnymi odsetkami przeszła na pozwanego. Ponadto pozwany wskazał, iż ani z umowy cesji z dnia 28.03.2011 r. zawartej pomiędzy powódką, a (...), ani z dołączonych do pozwu dokumentów nie wynika aby zobowiązanie powódki wygasło.

Wyrokiem z dnia 30 maja 2018r. Sąd Okręgowy w Białymstoku oddalił powództwo oraz przyznał od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika powódki radcy prawnego M. K. kwotę 7.200,00 zł, powiększoną o kwotę 1.656 zł podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Postanowieniem z dnia 15.06.2018 r. Sąd uzupełnił powyższy wyrok w ten sposób, że w punkcie III zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 10 817 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wydał rozstrzygnięcie w oparciu o następujący stan faktyczny:

Poza sporem było, że w dniu 22.10.2009 r. pozwany zawarł z firmą (...) Sp. z o.o. umowę cesji, na mocy której przelał na jej rzecz prawa do wierzytelności należnych od powódki. W dniu 3.12.2009 r. (...) wytoczyła przeciwko M. P. powództwo o zapłatę kwoty 216.124,22 zł. Prawomocnym wyrokiem z dnia 8.07.2010 r. Sąd Okręgowy w Katowicach w sprawie o sygn. akt XIII GC 7/10/IW zasądził od pozwanej M. P. na rzecz powoda (...) w B. kwotę 216.124,22 zł. wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami procesu. Wyrok ten uprawomocnił się z dniem 30.07.2010 r. W dniu 7.09.2010 r. zaopatrzone tenże tytuł w klauzulę wykonalności. Pozwany J. B. wypowiedział wskazaną umowę cesji i tym samym po dokonaniu z cesjonariuszem wzajemnych rozliczeń oraz dokonaniu w formie pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym przelewu wierzytelności należnych od M. P. z powrotem na rzecz J. B., z dniem 22.11.2011 r. ponownie wszedł w prawa do spornej wierzytelności.

Powódka M. P. pozwem z dnia 13.03.2017 r. skierowanym przeciwko J. B. prowadzącemu działalność gospodarczą pod firmą (...) J. B. wystąpiła o pozbawienie w całości wykonalności tytułu wykonawczego w postaci prawomocnego wyroku wydanego przez Sąd Okręgowy w Katowicach z dnia 8.07.2010 r., sygn. akt XIII GC 7/10/IW zaopatrzonego w

klauzulę wykonalności z dnia 29.06.2012 r. oraz Postanowienia Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 27.06.2012 r., sygn. akt XIII GCo 90/12/AP (XIII GCo 91/12) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 29.06.2012 r. Na poczet wierzytelności stwierdzonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 8.07.2010 r., sygn. akt XIII GC 7/10/IW powódka M. P. wpłaciła dobrowolnie na rzecz (...) kwotę 20.000 zł.

Powódka posiadała względem (...) S.A. roszczenie odszkodowawcze z tytułu szkody poniesionej na skutek pożaru budynku położonego w miejscowości R. w wysokości 263.400,84 zł. Z uwagi na ciężący na niej obowiązek zapłaty na rzecz (...) wierzytelności stwierdzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 8.07.2010 r., sygn. akt XIII GC 7/10/IW postanowiła przenieść wierzytelność z tytułu odszkodowania na rzecz (...). W tym celu w dniu 28.03.2011 r. doszło do zawarcia pomiędzy powódką a (...) umowy cesji ww. wierzytelności w wysokości 263.400,84 zł.

W ocenie pozwanego w dniu 28.03.2011 r. powódka przelała na rzecz (...) wierzytelność przysługującą, a zatem skutek rozporządzający takiej umowy powstanie dopiero gdy wierzytelność stanie się wymagalna.

Poza sporem też było, iż (...) S. A. w dniu 28 marca 2011 r. przelało na rzecz powódki M. P. odszkodowanie w kwocie 75.349,12 zł. Wskazana kwota nie została przelana przez powódkę ani na rzecz J. B., ani na rzecz (...). Pełnomocnik pozwanego niezmiennie wnosił o oddalenie powództwa w całości.

Powódka stała na stanowisku, że wskutek dokonanego na rzecz (...) przelewu wierzytelności w wysokości 263.400,84 zł. doszło do spełnienia przez nią długu, co czyni powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego zasadnym. Z kolei zdaniem pozwanego wierzytelność ta była wierzytelnością przysługującą, a skoro nie powstała, to nie doszło do wygaśnięcia zobowiązania. Zdaniem pozwanego umowa cesji została zawarta w celu zabezpieczenia wykonania zapadłego wyroku.

Po dokonaniu powyższych ustaleń Sąd Okręgowy w Białymstoku uznał powództwo za bezzasadne.

Wskazał, że przedmiotem sporu w sprawach opartych o przepis art. 840 k.p.c. jest wykonalność tytułu wykonawczego. Powództwo to jednak nie może prowadzić do ponownego merytorycznego rozpoznania sprawy zakończonej prawomocnym lub natychmiast wykonalnym orzeczeniem sądowym. Ma ono na celu jedynie pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, a zatem zadaniem Sądu jest zbadanie zaistnienia przesłanek warunkujących uwzględnienie powództwa.

Zgodnie z art.840 k.p.c. dłużnik może w drodze procesu żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub w części albo ograniczenia jeżeli:

1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności, gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo, gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście,

2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane, gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może powództwo oprzeć także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli ten nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie.

3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść.

Powódka oparła swoje żądanie na twierdzeniu, że jej zobowiązanie wygasło wraz z zawarciem umowy cesji z dnia 28.03.2011 r., tj. zgodnie z art. 840 § 1 pkt. 2.

Do zdarzeń, wskutek których zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, wypada zaliczyć między innymi wykonanie zobowiązania, a także świadczenie w miejsce wykonania (datio in solutum art. 453 k.c.).

Sąd zaznaczył, że jeżeli dłużnik przelewa na wierzyciela swoją wierzytelność wobec osoby trzeciej „dla rozliczenia się” z wierzycielem, to zazwyczaj taka umowa przelewu jest dokonywana przez dłużnika w celu zapłaty (cessio solutionis causa). Zobowiązanie dłużnika wówczas wygasa dopiero w chwili spełnienia świadczenia przez dłużnika przelanej wierzytelności. Dopóki zatem dłużnik przelanej wierzytelności nie spełni świadczenia na rzecz cesjonariusza, dopóty cesjonariuszowi przysługuje zarówno wierzytelność nabyta, jak i wynikająca z zobowiązania, w celu którego zapłaty przelew nastąpił (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.10.2008 r., sygn. akt I CSK 100/08 oraz z dnia 17.11.2006 r., sygn. akt V CSK 253/06).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy Sąd I instancji stwierdził, iż zawarcie umowy cesji w dniu 28.03.2011 r. nie zwolniło powódki z długu. Samo bowiem przeniesienie na rzecz wierzyciela (...)wierzytelności w niej oznaczonej nie spowodowało wygaśnięcia zobowiązania. W okolicznościach niniejszej sprawy taki skutek nastąpiłby dopiero w momencie spełnienia przez (...) S.A. odszkodowania w wysokości 263.400,84 zł. na rzecz (...) Zwrócił uwagę na orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, który w wyroku z dnia z dnia 22.10.2015 r., sygn. akt I ACa 523/15, podniósł, że dopóki dłużnik przelanej wierzytelności nie spełni świadczenia na rzecz cesjonariusza, dopóty cesjonariuszowi przysługuje zarówno wierzytelność nabyta, jak i wynikająca z zobowiązania, w celu którego zapłaty przelew nastąpił. Wygaśnięcie zobowiązania dłużnika z chwilą dokonania przelewu wierzytelności może nastąpić jedynie w razie wyrażenia przez strony umowy przelewu niewątpliwej woli umorzenia zobowiązania w drodze jego zastępczego wykonania. Podobnie bowiem jak zmiana treści dotychczasowego zobowiązania nie stanowi w razie wątpliwości odnowienia (art. 510 § 2k.c.), tak również przelew przez dłużnika na wierzyciela „dla rozliczenia się” wierzytelności przysługującej dłużnikowi względem osoby trzeciej nie stanowi w razie wątpliwości- z analogicznych przyczyn do leżących u podstaw rozwiązania przewidzianego w art. 506 § 2 k.c.- świadczenia w miejsce wykonania.

W niniejszej sprawie nie sposób było przyjąć, iż z treści umowy cesji z dnia 28.03.2011 r. wynikało aby strony zawarły ją w celu zwolnienia się powódki z długu. Brak jest bowiem jakiegokolwiek postanowienia umownego w tym przedmiocie. Również wskazanie w § 5 umowy numeru rachunku bankowego należącego do(...), na który (...) S.A. ma spełnić świadczenie z tytułu odszkodowania, nie może stanowić domniemania, że jej celem było definitywne dokonanie rozliczeń pomiędzy stronami. O zawarciu przez strony umowy cesji jedynie dla zabezpieczenia wierzytelności, a nie w celu „rozliczenia się” – wbrew wywodom powódki – świadczy dobitnie fakt nie przekazania cesjonariuszowi ani nawet J. B. uzyskanego przez powódkę przez (...) S.A. odszkodowania w kwocie 75.349,12 zł. Okoliczność ta przemawia za uznaniem, iż wolą stron umowy cesji było jedynie zabezpieczenie wierzytelności, a nie zwolnienie powódki z długu.

Powódka nie udowodniła również otrzymania przez(...) odszkodowania. Zgodnie z oświadczeniem pełnomocnika powódki złożonym na rozprawie w dniu 18.05.2018 r. kwota 75.349,12 zł tytułem odszkodowania wypłaconego przez (...) S.A. została przelana na rzecz powódki, a nie (...) Sp. zo.o. Powódka nie spełniła zatem swojego świadczenia ani na rzecz cesjonariusza(...)ani na rzecz wierzyciela J. B..

W tym stanie rzeczy Sąd stwierdził, iż nie doszło do wykonania przez powódkę prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 8.07.2010 r., sygn. akt XIII GC 7/10/IW, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, a zatem brak było podstaw do pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego. Z dniem 22.11.2011 r. pozwany ponownie wszedł w prawa do spornej wierzytelności, w związku z tym niewątpliwie po jego stronie występuje legitymacja bierna w niniejszej sprawie. W konsekwencji, pozwany jest również podmiotem uprawnionym do egzekucji wierzytelności na podstawie przedmiotowego tytułu wykonawczego.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy powództwo oddalił. O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 r. w brzmieniu obowiązującym na datę wniesienia powództwa (Dz. U.2015.1800 ze zm.). Strona powodowa przegrała proces w całości. Koszty pełnomocnika powódki ustanowionego z urzędu w kwocie 7.200,00 zł powiększonej o kwotę 1.656,00 zł podatku od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu ustalono zgodnie z § 4 pkt 1 i 3 oraz § 8 pkt 7 Rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 3.10.2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1715).

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

I. Sprzeczność istotnych ustaleń Sądu I instancji ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowy wyrażającą się w ustaleniu, że:

1. Umowa cesji wierzytelności z dnia 28. 03. 2011 r. zawarta pomiędzy Powódką, a (...) miała na celu jedynie zabezpieczenie spłaty zobowiązania wynikającego z tytułu wykonawczego, i nie wywarła skutku w postaci zwolnienia powódki z długu, podczas gdy:

- z treść umowy cesji i woli stron towarzyszącej im podczas zawierania umowy wynika, że ce zawarcia umowy przelewu wierzytelności było zwolnienie Powódki z długu w zamian przeniesienie przez nią na cesjonariusza wierzytelności wobec (...) S.A.

- z treści umowy cesji wprost wynika, że miała ona charakter odpłatny, co świadczy o tym, świadczeniu Powódki w postaci przeniesienia własności wierzytelności na cesjonariusza winno towarzyszyć ekwiwalentne świadczenie cesjonariusza, którym w przedmiotowej sprawie t zwolnienie Powódki z długu.

- z treści umowy cesji wierzytelności wynika wprost definitywne przeniesienie wierzytelności cesjonariusza, co zaprzecza „zabezpieczającemu” charakterowi zawartej umowy.

- z akt szkody zdarzenia objętego polisą ubezpieczeniową nr (...) wprost wynika, (...) poinformowała trzeciodłużnika ((...) S.A.) o nabyciu wierzytelności powódki, a następnie jako wierzyciel z tytułu nabytej wierzytelności żądał udzielenia informacji dot. postępowania szkodowego, co w kontekście treści art. 510 §1 k.c. świadczy o tym, umowa przelewu wierzytelności wywarła skutek zobowiązująco - rozporządzający, a p uwzględnieniu jej odpłatnego charakteru skutkowałą również zwolnieniem Powódki z długu.

2. O zabezpieczającym charakterze umowy cesji wierzytelności świadczy fakt, że powódka nie przekazała cesjonariuszowi częściowego odszkodowania uzyskanego od (...) S.A. w kwocie 75 349,12 zł, po; gdy wypłata tej kwota przez (...) S.A. na rzecz Powódki nastąpiła przed zawarciem umowy ces odszkodowanie w tej części nie było objęte umową cesji wierzytelności.

II. Naruszenie przepisów postępowania, tj.:

1. art. 227 k.p.c. w zw. art. 258 k.p.c. przez niewyjaśnienie wszystkich faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenia i w tym zakresie oddalenie wniosków dowodowych powoda o przeprowadzę dowodu z przesłuchania świadków w osobach Pana M. S., Pana A. P. oraz wniosku dowodowego pozwanego o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania w charakterze świadka Pana J. K. powołanych na okoliczności związane z zawarciem umowy c(wierzytelności z dnia 28. 03. 2011 r. w tym m. in. na okoliczność wykazania woli stron towarzyszą zawarcia ww. umowy, jako umowy o świadczenie w miejsce wykonania, której skutkiem było zwolnię Powódki z długu stwierdzonego tytułem wykonawczym.

2. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów czyn ją dowolną wyprowadzając z zebranego materiału dowodowego niewłaściwe wnioski oraz ustalenia, które są sprzeczne z treścią tych dowodów oraz doświadczeniem życiowym, a w szczególności:

- uznanie, że umowa cesji wierzytelności zawarta dnia 28. 03. 2011 r. pomiędzy powódką, a(...) z siedzibą w B. miała na celu jedynie zabezpieczenie spłaty zobowiązania stwierdzonego tytułem wykonawczym, podczas, gdy jej treść

wskazuje, że w< stron umowy było przeniesienie na cesjonariusza wierzytelności w zamian za zwolnienie Powódki z długu.

3. art. 328 §2 k.p.c. poprzez nie wyjaśnienie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w jaki sposób (...)dokonał płatności za nabytą wierzytelność, w jaki sposób należy rozumieć odpłatny charakter umowy przy przyjęciu koncepcji jej „zabezpieczającego” charakteru, nie wyjaśnił dlaczego sąd uznał za udowodniony wyłącznie „zabezpieczający” charakter umowy c wierzytelności w kontekście treści zawiadomienia, jakie cesjonariusz skierował do (...) S.A. nabyciu wierzytelności (k. 233 akt szkody) i w kontekście późniejszego pisma kierowanego przez cesjonariusza do (...), w którym cesjonariusz - powołując się na fakt nabycia wierzytelności - ż; udzielenia informacji co do prowadzonego postępowania.

III. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1) art. 453 k.c. poprzez jego niewłaściwą interpretację i w konsekwencji nieprawidłowe zastosowanie o pominięciu - przy wydawaniu zaskarżonego wyroku - zdania drugiego art. 453 k.c. i:

- uznanie, że wygaśnięcie zobowiązania na skutek świadczenia w miejsce wykona polegającego na przeniesieniu wierzytelności następuje dopiero z chwilą spełnienia świadczeń z przelanej wierzytelności przez trzeciodłużnika na rzecz cesjonariusza, podczas gdy z przepisu art. 453 k.c. warunek taki nie wynika, a wygaśnięcie zobowiązania nastąpiło na skutek przeniesienia wierzytelności na cesjonariusza już w dacie zawarcia umowy przelewu wierzytelności.
- nieuwzględnienie zdania drugiego art. 453 k.c. i pominięcie okoliczności, że zbywca wierzytelności ponosi wobec nabywcy odpowiedzialność za ewentualne wady przelanej wierzytelności (w tym jej istnienie, wysokość i wymagalność) na zasadzie rękojmi za p sprzedaży.

2) art. 568 § 2-5 k.c. w zw. z art. 576 k.c. poprzez jego niezastosowanie i uznanie przez Sąd I instancji, brak zaspokojenia przez (...) S.A. roszczenia cesjonariusza wynikającego z nabytej wierzytelności niweczy skutek umowy cesji wierzytelności, jakim było wygaśnięcie zobowiązania Powódki wobec wierzyciela pierwotnego na podstawie art. 453 k.c. Cesjonariusz nie skorzystał z uprawnień płynących tytułu rękojmi i nie zgłaszał żadnych zastrzeżeń ani co do istnienia, wymagalności czy wysokości nabytej wierzytelności.

3) art. 65 k.c. poprzez zaniechanie jego zastosowania i oparcie rozstrzygnięcia wyłącznie na literalną interpretację treści umowy cesji wierzytelności, która to interpretacja jest sprzeczna z wolą stron towarzyszącą im podczas jej zawierania, a w konsekwencji dokonanie interpretacji umowy w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego oraz ustalonymi zwyczajami.

Z uwagi na powyższe zarzuty wnosila o:

- 1) zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości,
- 2) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania za obie instancje, w tym koszt postępowania apelacyjnego według norm przepisanych wraz z kosztami zastępstwa procesowego.

ewentualnie

3) uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia co do kosztów postępowania apelacyjnego.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd zważył, co następuje:

apelacja nie była zasadna.

Sąd Apelacyjny podziela w pełni ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i dokonaną na ich podstawie ocenę prawną roszczenia powódki.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu naruszenia art. 328 § 2 kpc, który określa treść uzasadnienia wyroku. Powinno ono zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia oraz podstawy prawnej wyroku. Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia powinna zawierać: ustalenie faktów, które zostały zdaniem sądu udowodnione, a więc tych, których istnienie nie budzi wątpliwości, wskazanie dowodów, na podstawie których sąd doszedł do ustalenia istotnych dla sprawy okoliczności oraz podanie przyczyn, które spowodowały, że sąd nie dał wiary pewnym dowodom – przyjął, że są niewiarygodne i pozbawione mocy dowodowej, a tym samym nie mogą być podstawą stwierdzenia istnienia istotnych dla sprawy okoliczności. Uzasadnienie Sądu Okręgowego zawiera niezbędne elementy pozwalające na kontrolę orzeczenia, a tylko w przypadku sporządzenia uzasadnienia w sposób uniemożliwiający ocenę, czy prawo materialne i procesowe zostało prawidłowo zastosowane, zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może okazać się skuteczny. Należy przy tym zauważyć, że zarzut apelacyjny dotyczy raczej oceny dowodów i subsumpcji stanu faktycznego, a w mniejszym stopniu braków uzasadnienia.

Istota problemu w niniejszej sprawie sprowadzała się do wykładni umowy cesji zawartej w dniu 28.03.2011 r. Powódka domaga się ustalenia, że w jej wyniku doszło do zwolnienia z długu, a pozwany, że miała ona charakter zabezpieczający, a więc zobowiązanie wygasa dopiero z chwilą spełnienia świadczenia przez dłużnika przelanej wierzytelności. Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że umowa cesji pomiędzy powódką a (...)miała charakter zabezpieczający. Punktem wyjścia dla oceny znaczenia umowy musi być wykładnia oświadczeń stron dokonana zgodnie z zasadami, o których mowa w art. 65 k.c. Ściślej rzecz ujmując zbadać należy, czy przyczyną zawarcia tej umowy było porozumienie stron co do umorzenia zobowiązania wynikającego z tytułu wykonawczego. Ustalić należy więc na tej podstawie, czy między treścią obowiązków powódki wynikających z tytułu wykonawczego zachodzi związek funkcjonalny, o którym mowa w art. 453 k.c. (a zatem czy można uznać za udowodnione, że wolą stron umowy z dnia 28 marca 2011 roku było umorzenie zobowiązania do spłaty określonego tytułem wykonawczym).

Według art. 65 § 1 k.c. oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. Zgodnie z art. 65 § 2 k.c. w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Wielokrotnie już wskazywano w literaturze i orzecznictwie, że tekst umowy (sporządzonej w formie pisemnej lub dokumentowej) jest podstawą dla ustalenia rzeczywistej treści i znaczenia składanego w tej formie oświadczenia. Tym niemniej sporne postanowienie należy odczytywać, biorąc pod uwagę tekst całego dokumentu i kontekst sytuacyjny (okoliczności, w jakich oświadczenia woli były składane). Istotne z tej perspektywy są więc cele, jakie strony zamierzały (zgodnie) osiągnąć zgadzając się na poszczególne postanowienia umowne.

W przypadku umów celem procesu wykładni jest więc odtworzenie znaczenia jakie obie strony nadawały składanemu oświadczeniu woli w momencie jego wyrażania (subiektywny wzorzec wykładni). Sformułowanie art. 65 § 2 k.c. wskazuje wyraźnie, że badanie nie może ograniczać się do analizy dosłownego brzmienia umowy, lecz musi objąć wszystkie okoliczności umożliwiające ocenę, jaka była rzeczywista wola umawiających się kontrahentów. Wskazuje się w orzecznictwie, że proces ustalania treści umowy powinien przebiegać według reguł wykładni kombinowanej. Gdyby się okazało, że nie da się stwierdzić, jak strony rozumiały sporne postanowienia umowy w chwili jej zawarcia, sąd powinien ustalić ich znaczenie według wzorca obiektywnego, opartego o założenie, że zastosowanie reguł z art. 65 § 1 k.c. nakazuje otoczyć ochroną adresata oświadczenia woli, który przyjął je, określając jego treść przy zastosowaniu starannych zabiegów interpretacyjnych. Sąd, kierując się wynikającymi z art. 65 k.c. dyrektywami wykładni umowy, powinien brać pod uwagę kontekst faktyczny, w którym projekt umowy uzgodniono i z uwzględnieniem którego ją zawierano. Zgodny zamiar stron wyraża się w uzgodnieniu istotnych okoliczności i określić go można jako intencję stron, co do skutków prawnych, jakie mają nastąpić w związku z zawarciem umowy.

Wykładnia woli stron słusznie prowadziła Sąd Okręgowy do uznania, że w niniejszej sprawie nie ma żadnych podstaw do kwestionowania, iż zawarcie umowy cesji w dniu 28.03.2011 r. nie zwolniło powódki z długu. Istotnie do zdarzeń, wskutek których zobowiązanie wygasło na gruncie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., zalicza się m.in. świadczenie zamiast spełnienia. Zgodnie bowiem z art. 453 kc, jeżeli dłużnik w celu zwolnienia się z zobowiązania spełnia za zgodą wierzyciela inne świadczenie, zobowiązanie wygasa. Jednakże gdy przedmiot świadczenia ma wady, dłużnik obowiązany jest do rękojmi według przepisów o rękojmi przy sprzedaży. Przepisem tym ustawodawca unormował sytuację w której dochodzi do umorzenia zobowiązania przez spełnienie przez dłużnika (za zgodą wierzyciela) świadczenia innego niż określone treścią stosunku prawnego. Instytucja ta określana jest w nauce jako "świadczenie w miejsce wykonania" (datio in solutum). Świadczenie spełniane w celu umorzenia zobowiązania, stanowi tzw. surogat wykonania zobowiązania (J. Ciszewski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, wyd. II, LexisNexis 2014). Skuteczność tak powziętego porozumienia co do tego, że w miejsce dotychczasowego świadczenia dłużnik zaofiaruje inne świadczenie, a wierzyciel to świadczenie przyjmie, oparta jest na ogólnych wymaganiach, jakie są stawiane wobec ważności umów (J. Dąbrowa (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 852). Zgoda stron może tu być w zasadzie wyrażona przez każde zachowanie się stron, z którego wynika, nawet w sposób dorozumiany, zamiar umorzenia zobowiązania dotychczasowego (A. Kidyba (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część ogólna, wyd. II, LEX 2014).

Za Sądem Okręgowym należy ponownie podkreślić, że przelew przez dłużnika na wierzyciela "dla rozliczenia się" wierzytelności przysługującej dłużnikowi względem osoby trzeciej może stanowić świadczenie w miejsce wykonania w rozumieniu art. 453 k.c. (cessio in solutum) i powodować wygaśnięcie zobowiązania dłużnika już w chwili dokonania przelewu tylko w razie wyrażenia przez strony umowy przelewu niewątpliwej woli umorzenia zobowiązania w drodze jego zastępczego wykonania. Podobnie bowiem jak zmiana treści dotychczasowego zobowiązania nie stanowi w razie wątpliwości odnowienia (art. 506 § 2 k.c.), tak również przelew przez dłużnika na wierzyciela "dla rozliczenia się" wierzytelności przysługującej dłużnikowi względem osoby trzeciej nie stanowi w razie wątpliwości - z analogicznych przyczyn do leżących u podstaw rozwiązania przewidzianego w art. 506 § 2 k.c. - świadczenia w miejsce wykonania. Dopóki zatem dłużnik przelanej wierzytelności nie spełni świadczenia na rzecz cesjonariusza, dopóty cesjonariuszowi przysługuje, analogicznie jak w sytuacji określonej w art. 506 § 2 KC, zarówno wierzytelność nabyta, jak i wynikająca z zobowiązania, dla którego wykonania przelew nastąpił (por. powołany przez SO wyrok SA w Białymstoku z dnia 22.10.2015 r., I ACa 523/15, wyrok SN z dnia 17.11.2006 r., V CSK 253/06).

Umowy z 28.03.2011 r. nie sposób sprawy oceniać inaczej jak to, że przelew nastąpił „dla rozliczenia się” wierzytelności przysługującej powódce wobec (...). Sąd Okręgowy wskazał w uzasadnieniu przekonujące argumenty przemawiające za taką oceną, tj. w szczególności brak jakiegokolwiek postanowienia umownego w tym zakresie oraz brak przekazania cesjonariuszowi lub J. B. odszkodowania otrzymanego od (...) SA. Można jeszcze raz podkreślić, że podobnie jak zmiana treści dotychczasowego zobowiązania nie stanowi w razie wątpliwości odnowienia (art. 506 § 2 k.c.), tak również przelew przez dłużnika na wierzyciela "dla rozliczenia się" wierzytelności przysługującej dłużnikowi względem osoby trzeciej nie stanowi w razie wątpliwości - z analogicznych przyczyn do leżących u podstaw rozwiązania przewidzianego w art. 506 § 2 k.c. - świadczenia w miejsce wykonania. Po drugie w żaden sposób, z umowy nie można wyczytać, aby strony postanowiły w niej o wygaśnięciu zobowiązania, co bez wątpienia miałyby miejsce gdyby rzeczywiście taką wolę miały. Powódka podnosiła w apelacji, że taka była intencja stron. W ramach zarzutu naruszenia przepisów postępowania procesowego podnosiła błędne ustalenia sądu w tym zakresie i niezasadność oddalenia wniosku o przesłuchanie świadków, którzy mieliby udowodnić jej stanowisko. Należy jednak zauważyć, że inna ocena prowadziłaby do wniosków nieracjonalnych i niesprawiedliwych - pozwalających powódce na uzyskanie nieuzasadnionego wzbogacenia ostatecznie kosztem pozwanego. Powódka uzyskała bowiem od (...) odszkodowanie w wysokości ponad 75 000 zł i nie zwróciła go ani (...), ani też nie przekazała go spółce (...). Trudno też byłoby racjonalnie wytłumaczyć, że J. faktycznie wyraziła zgodę na umorzenie zobowiązania w zamian za niepewną, szczególnie co do wysokości, wierzytelność wobec ubezpieczyciela z tytułu odszkodowania, skoro bardzo często takie wierzytelności stają się przedmiotem sporów sądowych. Powoływany jako świadek Prezes Zarządu spółki J. K. K. w piśmie z dnia 5.10.2016 r., a więc przed wytoczeniem powództwa, jednoznacznie wskazał na zabezpieczający charakter przelewu (k. 117). Przeprowadzanie dowodu z przesłuchania świadków istotnie więc przedłużyłoby postępowanie, gdyż

wszystkie istotne fakty zostały wyjaśnione w sprawie, dlatego też słusznie zostały pominięte. Stąd też niezasadny był zarzut naruszenia art. 227 kpc w zw. z art. 258 kpc.

Zarzut naruszenia art. 233 kpc również nie mógł być uzasadniony dlatego, że sprowadzał się faktycznie do zarzucania błędnej wykładni umowy, a nie wskazywania naruszeń zasady swobodnej oceny dowodów. Odnosi się to również do wyodrębnionego w apelacji zarzutu sprzeczności ustaleń sądu I instancji z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, w którym brakuje zupełnie zarzutów naruszenia norm procesowych, w szczególności co do postępowania dowodowego.

W świetle powyższych rozważań nie ma potrzeby dalszego szczegółowego odnoszenia się do zarzutów apelacji, gdyż właściwie sprowadzają się próby podważenia wykładni umowy cesji, o czym już wyżej przesądzono. Jedynie należy podkreślić, że zarzut naruszenia art. 568 § 2-5 kc w zw. z art. 576 kc nie mógł mieć znaczenia w sytuacji uznania umowy cesji nie stanowiła świadczenia w miejsce wykonania. Cesjonariuszowi przysługiwała także wierzytelność wynikająca ze zobowiązania, w celu którego zapłaty przelew nastąpił i mógł nią rozporządzić poprzez powrotne przeniesienie na pozwanego.

Mając powyższe na uwadze apelacja została oddalona na mocy art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu na mocy art. 98 § 1 kpc. Na koszty te złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego w wysokości 8 100 zł ustalone zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku, Dz. U. z 2015, poz. 1800 z późn. zm.).

Koszty pełnomocnika powódki ustanowionego z urzędu w kwocie 5 400 zł powiększonej o kwotę 1 242 zł podatku od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu ustalono zgodnie z § 4 pkt 1 i 3 oraz § 8 pkt 7 i § 16 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3.10.2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1715).

D. M. J. J. M.